

**ARIA MĂ-NTORC LA TINE IAR DIN MUSICALUL ADIO, CHIUSTENGE! DE
DUMITRU LUPU: LIMBAJ MUZICAL, ARHITECTONICĂ,
SPECIFICUL INTERPRETĂRII VOCALE**

THE ARIA MA-NTORC LA TINE IAR FROM THE MUSICAL ADIO,
CHIUSTENGE! BY DUMITRU LUPU: MUSICAL LANGUAGE,
ARCHITECTONICS, SPECIFICS OF VOCAL PERFORMANCE

INGA CEBAN,

doctorandă,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0001-5506-1888>

CZU 782.8:781.68

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2023.2.08>

Articolul este dedicat unui fragment din musicalul Adio, Chiustenge!, compus în anul 2016 de compozitorul român Dumitru Lupu, și anume aria Mă-ntorc la tine iar. Sunt scoase în evidență procedeele stilistice și de gen, specificul structural al acestei arii, procedeele vocale, dificultățile interpretative și recomandările privind rezolvarea acestora.

Cuvinte-cheie: Dumitru Lupu, musical, arie, arhitectonică, interpretare, stil

The article is dedicated to a fragment from the musical Adio, Chiustenge!, composed in 2016 by the Romanian composer Dumitru Lupu, namely Ma-ntorc la tine iar. The stylistic and genre methods, structural aspects of this aria, the vocal techniques, interpretative challenges, and recommendations for overcoming them are highlighted.

Keywords: Dumitru Lupu, musical, aria, architectonics, interpretation, style

Introducere

Musicalul *Adio, Chiustenge!* al compozitorului Dumitru Lupu reprezintă un exemplu elocvent al genului muzical românesc. Realizat în strânsă colaborare cu libretista Carmen Aldea Vlad și cu contribuțiile adiționale de versuri ale Viorelei Filip, acest musical se inspiră din legendele orașului Constanța și se distinge printr-un subiect original. Valoarea acestei creații derivă din legătura cu tradiția și istoria orașului.

În cartea *Musicalul românesc în contextul creației teatral-muzicale universale* autoarea Ana-Maria Collompar susține următoarea idee: „Musicalului i-au fost alocate până acum prea puține scrieri teoretice care să trateze problemele specifice acestui gen, în special, cele care să analizeze musicalul din perspectiva științei muzicii. În ceea ce privește musicalul românesc, teritoriul este, practic, neexplorat” [1 p. 9]. Noutatea și originalitatea științifică a articolului dat rezidă în faptul că pentru prima dată în muzicologia din România și Republica Moldova se realizează o analiză a creației muzical-teatral, în cazul dat, a ariei *Mă-ntorc la tine iar* din musicalul *Adio, Chiustenge!* Cercetarea musicalului *Adio, Chiustenge!* a fost elaborată în baza materialelor găsite în arhiva personală, așa cum au fost lăsate de compozitorul D. Lupu și libretista C.A. Vlad. Prin înțelegerea mai profundă a complexității și expresivității sale se poate obține o apreciere mai bogată a contribuției sale la dezvoltarea musicalului românesc și a modului în care a influențat evoluția genului.

Compozitorul Dumitru Lupu: autor de șlagăre

Compozitorul D. Lupu a fost un artist polivalent: compozitor, dirijor și pedagog. Opera sa muzicală, apreciată pentru melodicitatea și expresivitatea sa unică, continuă să fie populară și astăzi, definind un profil distinct de melodist. Printre cunoscutele șlagăre ale compozitorului Dumitru Lupu enumerăm: *Hai, vino iar în gara noastră mică* (versuri de Florin Pretorian, interpretare de Gabriel Dorobanțu), *Ce mult te-am iubit* (versuri de Mala Bărbulescu, interpretare de Ileana Șipoteanu) și *Mă-ntorc la tine, mare albastră* (versuri de Viorela Filip, interpretare de Daniel Iordăchioaie).

Dumitru Lupu a fost singurul compozitor care a dedicat o parte semnificativă a creațiilor sale mării. Cântecul *Mă-ntorc la tine, mare albastră* (versuri de Viorela Filip) a devenit un simbol al litoralului românesc. Alte compoziții notabile includ: *Să fiu ca marea* (versuri de Ioan Puiu Stoicescu), *Un tango pe malul mării* (versuri de Elena Răileanu), *Marea de iubire* (versuri de Viorel Popescu) și *Chiar și iarna ești frumoasă* (versuri de Florin Pretorian) ș.a.

În musicalul *Adio, Chiustenge!* de D. Lupu șlagărul *Mă-ntorc la tine, mare albastră* este reinterpretat sub titlul *Mă-ntorc la tine iar*. Aria are un rol important în dramaturgia musicalului pe lângă alte cinci arii distincte: Nr. 5 – *Scrisoare către Veronica*, Nr. 8 – *Aș vrea aicea să trăiesc*, Nr. 11 – *Mare de Argint*, Nr. 17 – *Mă-ntorc la tine iar* și Nr. 18 – *Ce-am avut și ce-am pierdut*. Conform tradiției genului de musical, limbajul muzical al ariilor, inclusiv aria *Poetului*, are toate atribuțiile unui șlagăr, care, în conformitate cu datele dicționarului digital, reprezintă o „melodie (de muzică ușoară) care, la un moment dat, are o mare popularitate; cântec la modă” [2].

Conform libretului, *Mă-ntorc la tine iar*, cu nr. 17 în partitură, face parte din *Tabloul 22 al Actului II și este interpretat de personajul Poetul*. Subiectul ilustrează momentul în care *Poetul* contemplă marea. Cântecul *Mă-ntorc la tine, mare albastră* a fost prezentat pentru prima dată în cadrul *Festivalului de la Mamaia* în anul 1987, iar textul a fost conceput de Viorela Filip. Libretista C.A. Vlad oferă o viziune asupra dimensiunii dramatice a acestei piese, exprimând: „La momentul respectiv, melodia era deja un șlagăr profund înrădăcinat în memoria publicului. Practic vorbind, reprezintă punctul culminant al personajului *Poetul*”.

După opinia libretistei, alegerea amplasării în cadrul musicalului vizat a fost una deliberată: autoarea textului literar considera că finalul Actului II este cel mai potrivit pentru a evidenția impactul emoțional al acestei creații. Prin analiza aspectelor ce țin de dramaturgia creației, remarcăm o intersectare a două linii narrative paralele: prima linie se referă la relațiile amoroase dintre personaje, a doua linie a subiectului pune în prim-plan tema orașului Chiustenge și a locuitorilor săi, tratându-i ca pe un personaj colectiv. În afara conflictului de natură sentimentală, descris anterior, se află personajul *Poetul*; datorită faptului că Mihai Eminescu a vizitat Constanța și una dintre scrisorile către iubita sa Veronica Micle a fost trimisă din acest oraș, personajul *Poetul* leagă cele două linii narrative: linia dragostei legendare, înălțătoare, pe de o parte, și linia orașului, pe de altă parte, iar aria lui reprezintă o realizare sonoră a acestui concept.

Aria Poetului *Mă-ntorc la tine iar*: limbaj muzical și arhitectonică

Aria *Poetului* este scrisă în tonalitatea *D-dur*, măsura de 12/8, într-un tempo destul de calm – *Andante*, cu aproximație (în partitură nu este indicat decât metronomul), pătrime = 60. Din punct de vedere al tempoului, aceste caracteristici corespund genului de muzică pop *white blues*. Textul poetic se axează pe redarea detaliată a stărilor pe care le inspiră peisajul maritim. Utilizarea măsurii complexe de 12/8 poate fi interpretată ca o reflectare a valurilor marine, a ondulației infinite a apei. Compozitorul și muzicologul Octavian Nemescu în cartea sa *Capacitățile semantice ale muzicii* consideră că: „actul imaginării presupune reprezentarea lăuntrică, ca formă de autosugestie a unui obiect [...], iar capacitatea cu care a fost înzestrat omul oferă posibilitatea unor senzații la fel de intense în contactul lăuntric al subiectului cu realitatea imaginară, ca și în cazul contactului real” [3 p. 57]. În cadrul creației în discuție „marea” este elementul distinctiv care va sta la baza interpretării, din punct de vedere dramaturgic și stilistic.

Introducerea (mm. 1-8) este o perioadă ce susține sunetele lungi desfășurate pe figurații în partea orchestrală la pian. Ca un element descriptiv sunt arpegiile scurte care reflectă mișcările oscilatorii ale valurilor.

Strofa I (mm. 9-16) este scrisă în forma destul de tradițională pentru muzica pop, fiind încadrată în structura unei perioade pătrate alcătuite din două propoziții cu câte 4 măsuri fiecare – *a și a₁*. Linia melodică se desfășoară pe baza principiului de repetare variată, asigurând astfel o percepere ușoară din partea ascultătorului. Melodia se desfășoară lin, dezvoltarea motivelor se bazează pe predominanța mișcării treptate – atât ascendente cât și descendente. Prin urmare, se creează o atmosferă de calm, liniște sufletească, se redă perfect starea de fericire a eroului *Poet*. Merită de menționat și ambitusul melodic destul de amplu al strofei (septima mare), care creează o senzație de respirație în aer liber pe litoral. Această imagine este susținută și de aspectul modal (diatonică) și metroritmic al piesei (măsura 12/8, folosirea figurilor bazate pe trei optimi și alte procedee).

Ex. 1. D. Lupu, *Adio, Chiustenge!, Mă-ntorc la tine iar* (mm. 1-13)

♩ = 60

8

11

1. Se to-peș-te blând ce-rul în ma-re...

14

De iu-bi-rea ta su-fle-tu-i plin Ca un al-ba-tros cu-a-ri-pa

În acompaniamentul orchestral se mențin arpegiile din introducere. Între propozițiile intonate intervin motive scurte cu instrumentele de suflat din lemn (flaut și clarinet) la unison, care, prin ritmul său mai capricios (formula de optime, două șaisprezecimi și triolet), aduc un contrast.

Refrenul (mm. 16-24) este unul neomogen, fiind compus din două subsecțiuni (8 măsuri fiecare) cu o punte între ele alcătuită din 4 măsuri. Melodia refrenului aduce un caracter mai plin de viață, ilustrând entuziasmul tineresc stârnit de marea care își face simțită prezența în sufletul personajului. Melodia urcă într-un registru mai înalt, ritmul devine mai alert, iar acompaniamentul se transformă în acorduri multisonore. Remarcăm și intonațiile de secundă în melodie: în versurile *Iar și iar, Marea albastră...* (mm. 17-18) se imită fluctuațiile apei.

Ex. 2. D. Lupu, *Adio, Chiustenge!, Mă-ntorc la tine iar* (mm. 17-19)

17

20

ti-ne iar și iar Ma-re Al-bas-tră... Cum se în-toar-ce va-lul tău veș-nic la

Începând cu m. 24 autorul introduce o punte formată din două secțiuni: prima – cu caracter exclamativ, reprezentând o secvență descendentă din două inele (mm. 24-25) „Tu ești a mea..., Eu sunt al tău...” și a doua – alcătuită din fraze identice, dar cu text diferit, a câte o măsură fiecare: „Cine-ți aude o dată doar cântecul, Se-ndrăgostește și nu-ți uită farmecul” (mm. 26-28), ce dinamizează discursul muzical și îl conduce spre o culminație emoționantă. Merită de accentuat că, spre deosebire de refren, unde compozitorul folosește doar sunetele diatonicii, în punte se realizează o inflexiune în tonalitatea paralelă, adăugând discursului muzical o nuanță lirică mai pronunțată.

Ex. 3. D. Lupu, *Adio, Chiustenge!, Mă-ntorc la tine iar* (mm. 25-32)

26 fiu doar eu me-reu u-ni-cul far. Tu ești a mea Eu sunt al

28 tău Ci-ne-ți a - u - de o da - tă doar cân-te-cul Se-n-dră-gos-

30 teș-te și nu-ți ui - tă far-me-cul Mă-n-torc la ti - ne iar și iar Ma-re Al-

32 bas tră Cum se în-toar-ce va-lul tău, veș-nic la mal.

Volumul strofei a II-a (mm. 33-40) este micșorat. Prin urmare, compozitorul evită caracterul mecanic, standardizat, tipic șlagărelor de muzică pop, concomitent, folosind unul din cele mai tipice procedee tonale împrumutate din muzica ușoară. Contrastul tonal cu prima strofă intervine odată cu începutul acestei secțiuni (m. 33): materialul muzical este transpus cu o secundă mica mai sus în tonalitatea *Es-dur* prin metoda contrapunerii. Trecerea în tonalitatea nouă aduce o varietate așteptată, lărgiște diapazonul vocal, accentuând astfel o culoare sonoră nouă.

În refrenul ce urmează compozitorul optează pentru o perioadă formată din două propoziții ($a+a_1$) cu excluderea punții, iar propoziția a doua este augmentată (mm. 49-50). Repetarea ultimului motiv prin *decrescendo* a liniei melodice pe textul *unicul far...*, scade treptat din intensitate, demonstrând astfel implicarea unui procedeu cunoscut în muzica pop sub denumirea *loop*.

Aspecte interpretative

Conform partiturii, acest număr muzical este conceput pentru o voce de tenor. În general, tehnica vocală abordată din acest număr poate fi tratată într-o manieră destul de complexă. Aici sunt prezente două curente specifice ale musicalului clasic, dar și al celui modern. Deoarece este un gen teatral-muzical mai complex, trecerea de la emisia de piept la emisia de cap se va efectua fără praguri, cu o interpretare muzicală declamativă a textului, foarte articulat. Numitorul comun al celor două stiluri de musical va fi rostirea pe dicție teatrală a textului.

Cântăreții pot folosi o gamă mai largă de tehnici vocale, inclusiv efecte speciale, cu elemente de improvizație și adaptare stilistică, accentul punându-se pe emotivitate și comunicarea directă a discursului muzical. Se poate folosi o rezonanță mai liberă și o proiecție mai relaxată a vocii, iar sunetul poate fi amplificat electronic în timpul interpretării *live* a spectacolului.

Din punctul nostru de vedere, provocarea în această creație constă în evidențierea personajului (*Poetul* – Eminescu), generând astfel emoții în rândul auditoriului. Se remarcă fluctuațiile de intensitate în refren (mm. 20-22), care vor necesita o gestionare atentă a coloanei de aer pentru a susține

melodia. În mm. 26-28, pe textul „Cine-ți aude o dată doar cântecul, Se-ndrăgostește și nu-ți uită farmecul”, deși este indicată o virgulă, se recomandă interpretarea frazată, pe aceeași respirație, cu o dicție clară, pregătind astfel suflul pentru următorul refren. La m. 29 este necesar atacul moale pe textul „Mă-ntorc la tine iar și iar, mare albastră”.

Desigur, chiar dacă autorul repetă linia melodică a ultimului motiv de trei ori și indică în partitură *decrescendo*, acesta poate fi cântat în *crescendo*, aducând o încărcătură mai emoționantă susținută de o respirație controlată (mm. 48-50). Accentul se va pune pe o emisie vocală naturală și pe utilizarea rezonanței pentru a crea un sunet plin și bogat. Limbajul muzical al acestui șlagăr permite o sumedenie de interpretări, ceea ce se confirmă prin faptul apariției mai multor cover-uri la această melodie cu implicarea diferitor stiluri și procedee de emisie vocală. Drept exemplu servesc îmbinarea elementelor *electro-pop* și *rap* în versiunea cântărețului Dorian [4] sau înregistrarea realizată de Daniel Iordache care se încadrează în tiparele muzicii pop românești din anii 1970-1980, cu implicarea stilisticii *pop-rock*, improvizației în partidele instrumentelor de alamă, frazelor scurte a back-vocalistelor etc. [5].

Concluzii

Dumitru Lupu este o figură emblematică în evoluția genului de *musical* din România, care consolidează o bogată activitate în domeniul muzicii *pop* începând cu anii 1970. Grație experienței compozitorului, partitura muzicală abundă de cântece deosebit de melodioase, care sunt deja sau pot deveni șlagăre, cum ar fi: *Mă-ntorc la tine iar, mare albastră*, *Iubim (Hai, vino iar în gara noastră mică)*, *Adio, burlăcie* și altele.

Această arie oferă numeroase oportunități, din punct de vedere vocal și interpretativ. Deși concepută inițial pentru un anumit tip de voce, poate fi adaptată și pentru alte tipuri de voci prin transpunerea tonalității într-o cheie confortabilă pentru interpret. Din perspectiva interpretării vocale a nr. 17 – *Mă-ntorc la tine iar*, am identificat o serie de recomandări utile, inclusiv alegerea tenorului liric cu un ambitus dezvoltat – două octave și jumătate.

Limbajul muzical al ariei are un potențial artistic adaptabil la diverse genuri de spectacole muzicale. Din punct de vedere stilistic, aria poate fi interpretată atât în stil *pop* cât și în stil clasic. Această versiune poate fi catalogată ca *crossover*. În cartea sa *Actorul și muzica. Ghid de cunoștințe muzicale pentru viitorii actori* compozitorul D. Lupu specifică: „Artistul își însușește arta pe care o interpretează; înzestrat spiritual și psihic, o redă publicului cu o putere de exteriorizare ce tulbură și emoționează” [6 p. 7]. Anume datorită acestui *Har*, fiecare artist, interpret va putea avea libertatea și inspirația de a explora acest gen sincretic-muzical, aducându-și propriul aport în arta interpretativă românească.

Referințe bibliografice

1. COLOMPAR, A.M. *Musicalul românesc în contextul creației teatral-muzicale universale*. București: Editura Muzicală, 2023.
2. Șlagăr. In: *Dexonline* [accesat 07 iul. 2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/%C8%99lag%C4%83r>
3. NEMESCU, O. *Capacitățile semantice ale muzicii*. București: Editura Muzicală, 1983.
4. DORIAN. *Mare albastră* [image video]. [accesat 07 iul. 2024]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=VG7yx7EVzIA>
5. IORDACHIOAIE, D. *Mă întorc la tine mare albastră* [image video]. [accesat 07 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=R14EIIwqORs>
6. LUPU, D. *Actorul și muzica: Ghid de cunoștințe muzicale pentru viitorii actori*. Constanța: ExPonto, 2002.